

Bruksela, dnia 8 lutego 2011 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 10/2011

Sprawozdanie nt. spotkań w KE i PE dotyczących Europolu

- 1. Komisja Europejska, Nieformalne spotkanie stron zainteresowanych przeglądem podstaw prawnych działania Europolu**
- 2. Posiedzenie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych nt. roli Europolu w ramach umowy TFTP**

1. Komisja Europejska, Nieformalne spotkanie stron zainteresowanych przeglądem podstaw prawnych działania Europolu

W dniu 24 stycznia br. w budynku Komisji Europejskiej odbyło się nieformalne spotkanie stron zainteresowanych przeglądem podstaw prawnych działania Europolu.

Stefano Manservisi, dyrektor generalny DG do Spraw Wewnętrznych KE, stwierdził, że Komunikat Komisji (COM (2010) 776) jest jedynie punktem wyjściowym do dyskusji nt. parlamentarnej kontroli Europolu. Mając na uwadze, że Europol jest wspólnym dobrem i może stać się ważnym narzędziem w walce ze zorganizowaną przestępczością, Komisja pragnie stworzenia stabilnych i przejrzystych podstaw prawnych funkcjonowania Europolu. Celem obecnego spotkania jest refleksja nad stworzeniem takiego podziału funkcji kontrolnych nad Europolem między Parlamentem Europejskim a parlamentami narodowymi, aby w najlepszym stopniu wykorzystać specyfikę izb, bez tworzenia dodatkowych struktur.

Agustín Díaz de Mera García, (EPP, Hiszpania), uznał komunikat Komisji za interesujący, ale nie zgodził się ze stwierdzeniem, że jest on punktem wyjściowym do dyskusji, gdyż Europol stał się agencją UE decyzją Rady podjętą w 2009 r. "za plecami" Parlamentu

Europejskiego. W tym kontekście zwrócił uwagę na art. 37 ww. decyzji, który nie uwzględnia reprezentacji PE w zarządzie Europolu. Odnosząc się do nadzoru parlamentarnego za właściwe uznał stworzenie wspólnej komisji PE i parlamentów narodowych. Odnosił się też do art. 27 i 28 ww. decyzji Rady dot. ochrony danych zwracając uwagę, że nie ma w nich odniesienia do Europejskiego Inspektora danych osobowych.

W trakcie debaty nad nadzorem Europolu poseł **Michał Stuligrosz** stwierdził, że Sejm nie jest przeciwny ustanowieniu nowej formy kontroli parlamentarnej Europolu, ale poinformował, że w Polsce parlament ma możliwość kontroli ww. instytucji dzięki "Ustawie o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem RP w UE". Ustawa obliguje rząd do przedstawienia na żądanie parlamentu informacji o udziale Polski w pracach UE, w tym Europolu.

Parlamentarzyści szwedzcy i niemieccy zwracali uwagę na potrzebę kontroli działań organów ścigania, gdyż jej brak naraża obywateli na utratę prywatności. Apelowali o objęcie kontrolą również Eurojust.

Przedstawiciel Izby Lordów przy UE zwrócił uwagę na nieprawidłowe wymienne używanie w dokumentach Komisji angielskich słów: *scrutiny*, *control* i *oversight*, co prowadzi do trudności w zrozumieniu dokumentów.

Agustín García skierował pytanie do prezesa zarządu Europolu Francisco José Arandy dot. sposobu przeprowadzenia obowiązkowej oceny prac działalności Europolu, która zgodnie z art. 37 decyzji Rady musi być przeprowadzona w ciągu czterech lat od wejścia w życie decyzji, a następnie, co cztery lata. Według Arandy obecnie prowadzone są wstępne prace nad przetargiem na audytora, który zostanie ogłoszony w 2012 r.

2. Posiedzenie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych nt. roli Europolu w ramach umowy TFTP

W dniu 31 stycznia 2011 r. w Parlamencie Europejskim miało miejsce posiedzenie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, podczas którego omawiany był temat roli Europolu w ramach umowy TFTP między UE a USA oraz bieżącej sytuacji w zakresie operacyjnych i strategicznych porozumień Europolu (ze szczególnym uwzględnieniem umowy między Europolem a USA o wymianie danych osobowych i powiązanych informacji).

Program TFTP (Terrorist Finance Tracking Program) to program śledzenia środków finansowych należących do terrorystów, którego elementem jest tymczasowe porozumienie SWIFT.

Na początku posiedzenia głos zabrał przedstawiciel Komisji Europejskiej, który powiedział, że TFTP to porozumienie z USA, które weszło w życie sześć miesięcy temu. Po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie porozumienia z USA strony zobowiązały się do przeprowadzenia wspólnego przeglądu zabezpieczeń, kontroli i wzajemności postanowień określonych w umowie. Pierwszy przegląd tego porozumienia nastąpi w lutym. 17 i 18 lutego odbędzie się spotkanie w USA poświęcone temu tematowi. Powołano zespół oceniający, gdyż tego wymaga umowa, w skład którego weszli członkowie organów ds. ochrony danych. Jest to zgodne z art. 13 umowy, który stwierdza, że na potrzeby przeglądu Unię Europejską reprezentuje Komisja Europejska, a Stany Zjednoczone reprezentuje Departament Skarbu USA. Każda ze stron może włączyć do swojej delegacji ekspertów w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony danych, jak również osobę z doświadczeniem w wymiarze sprawiedliwości. Delegacja Unii Europejskiej obejmie przedstawicieli dwóch organów ds. ochrony danych, z których co najmniej jeden należy do państwa członkowskiego będącego siedzibą wyznaczonego dostawcy.

Przegląd w szczególności dotyczy: a) liczby udostępnionych komunikatów finansowych dotyczących płatności; b) liczby przypadków, w których wskazówki zostały przekazane państwom członkowskim, państwom trzecim, Europolowi i Eurojustowi; c) wdrożenia i skuteczności umowy, w tym stosowności mechanizmu przekazywania informacji; d) przypadków, w których informacje zostały wykorzystane do prowadzenia dochodzeń w sprawie terroryzmu lub jego finansowania, zapobiegania tym zjawiskom, ich wykrywania lub ścigania; e) zgodności z wymogami ochrony danych określonymi w umowie.

Przegląd obejmuje reprezentatywną i losową próbkę wyszukiwań w celu sprawdzenia zgodności z zabezpieczeniami i kontrolami określonymi w niniejszej Umowie, jak również ocenę proporcjonalności dostarczonych danych na podstawie ich wartości dla prowadzenia dochodzeń w sprawie terroryzmu lub jego finansowania, wykrywania tych zjawisk, zapobiegania im lub ich ścigania.

W następstwie przeglądu Komisja Europejska przedstawi Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące funkcjonowania niniejszej umowy, w tym ww. dziedzin.

Przedstawiciel Komisji Europejskiej zwrócił uwagę w szczególności na następujące kwestie:

- mechanizm weryfikacji opisany w art. 4, na wniosek USA - przedstawiciel KE podkreślił, że tym zajmuje się Europol i nie będzie w tym względzie żadnych opóźnień;

- art. 12 nt. monitorowania zabezpieczeń i kontroli
Artykuł ten zakłada niezależny monitoring i nadzór „przez niezależne organy nadzorcze, w tym osoby wyznaczone przez Komisję Europejską, w uzgodnieniu ze Stanami Zjednoczonymi i mające odpowiednie poświadczenia bezpieczeństwa osobowego udzielone przez Stany Zjednoczone”. KE skontaktowała się z urzędnikiem i osoba ta rozpoczęła pracę po wejściu w życie umowy. Niezależny monitoring i nadzór dotyczy „zgodności z ograniczeniem dotyczącym przetwarzania jedynie do celów zwalczania terroryzmu oraz innymi zabezpieczeniami określonymi w art. 5 i 6”.
- kwestię ostatecznej kontroli
Z grona dużej liczby kandydatów (70-80) Komisja Europejska dokonała wyboru właściwego urzędnika. KE kładła duży nacisk na właściwe procedury rekrutacji. Wyniki rekrutacji będą upublicznione. USA, zgodnie z umową, muszą wyrazić zgodę na kandydata ze strony KE.
- wnioski państw członkowskich i eurodeputowanych nt. funkcjonowania umowy
Przedstawiciel KE podkreślił, że KE oczekuje na wnioski państw członkowskich i eurodeputowanych nt. wdrażania umowy. KE nie posiada monopolu na interpretację umowy. Zgodnie z art. 1 umowy, Stany Zjednoczone, Unia Europejska i jej państwa członkowskie podejmować będą wszelkie niezbędne i odpowiednie środki w ramach swoich uprawnień, aby wykonać postanowienia umowy i osiągnąć jej cel.

Następnie przed Komisją LIBE wystąpił dyrektor Europolu - **Rob Wainwright**.

Dyrektor podkreślił, że Europol nie był stroną umowy TFTP. Jednak celem umowy, zgodnie z art. 1, jest „zapewnienie, by odpowiednie informacje otrzymane za pośrednictwem programu TFTP były udostępniane organom ścigania, bezpieczeństwa publicznego lub zwalczania terroryzmu z państw członkowskich, Europolowi lub Eurojustowi do celów zapobiegania terroryzmowi lub jego finansowaniu, prowadzenia odnośnych dochodzeń, wykrywania lub ścigania tych zjawisk”.

Dyrektor odniósł się także do wdrożenia zapisów art. 4 (‘Wnioski USA o przekazanie danych przez wyznaczonych dostawców’), który zakłada weryfikację danych, które są niezbędne do celów zapobiegania terroryzmowi lub jego finansowania, prowadzenia odnośnych dochodzeń, wykrywania lub ścigania tych zjawisk. Po weryfikacji danych informowani są dostawcy, a przez nich bezpośrednio Departament Skarbu USA, zgodnie z umową.

Departament Skarbu USA doręcza nakazy przedstawienia danych („wnioski”) na mocy prawa USA, wyznaczonemu dostawcy na terytorium Stanów Zjednoczonych, w celu otrzymania przechowywanych na terytorium Unii Europejskiej danych niezbędnych do celów

zapobiegania terroryzmowi lub jego finansowaniu, prowadzenia odnośnych dochodzeń, wykrywania lub ścigania tych zjawisk. Doręczając wniosek wyznaczonemu dostawcy, Departament Skarbu USA równocześnie przekazuje Europolowi kopię wniosku wraz z wszelkimi dokumentami towarzyszącymi. Po otrzymaniu kopii wniosku Europol w trybie natychmiastowym sprawdza, czy wniosek jest zasadny. Europol informuje wyznaczonego dostawcę, że sprawdził zasadność. Potem uznaniu, że jest zasadny, wniosek ma wiążącą moc prawną na mocy prawa USA, na terytorium Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych. Wyznaczony dostawca jest tym samym upoważniony i zobowiązany do dostarczenia danych Departamentowi Skarbu USA. W uzasadnieniu wniosku można zgłaszać zastrzeżenia.

Dyrektor Wainwright powiedział, że dotychczas Europol został poproszony o weryfikację danych 6 osób na wniosek USA, w zeszłym roku. USA oczekują dokonania takiej weryfikacji w ciągu 48 godzin.

Dyrektor Wainwright następnie przeszedł do omówienia art. 9 umowy, który zobowiązuje USA do zapewnienia udostępniania informacji otrzymanych za pośrednictwem programu TFTP organom ścigania, bezpieczeństwa publicznego lub zwalczania terroryzmu danych **państw członkowskich**, a w stosownych wypadkach także **Europolowi i Eurojustowi** w granicach ich odpowiednich uprawnień. Dotychczas odnotowano 9 przypadków udostępniania takich informacji.

Kolejnym artykułem, do którego odniósł się dyrektor Wainwright, był art. 10, który daje Europolowi prawo do ubiegania się o informacje z USA, jeśli istnieją podstawy do przypuszczeń, iż osoba lub podmiot powiązane są z terroryzmem lub jego finansowaniem.

Dokładnie, art. 10 stwierdza, że jeżeli organy ścigania, bezpieczeństwa publicznego lub zwalczania terroryzmu **państwa członkowskiego, Europol lub Eurojust** stwierdzą, że istnieją podstawy do przypuszczeń, iż osoba lub podmiot są powiązane z terroryzmem lub jego finansowaniem, organy te mogą wystąpić z wnioskiem o wyszukanie właściwych informacji otrzymanych za pośrednictwem programu TFTP. Departament Skarbu USA niezwłocznie przeprowadza wówczas wyszukiwanie i przekazuje odpowiednie informacje w odpowiedzi na takie wnioski. Dotychczas złożono 6 takich wniosków.

Następnie dyrektor przeszedł do omówienia, jak wygląda wprowadzanie w życie przepisów umowy od dnia jej wejścia w życie, czyli od 1 sierpnia 2010 r. Dyrektor podkreślił, że dotychczas udało się ustalić regulamin, założyć departament operacyjny (wyższej rangi oficer, z tą jednostką współpracuje prawnik), dokonać wyboru wicedyrektora – urzędnika odpowiadającego za przestrzeganie prawa. Ponadto, jednostka ma również kontakty wywiadowcze a komisja zabezpieczyła środki finansowe na jej funkcjonowanie.

Dyrektor podkreślił, że relacje z USA przyjmują formę wzajemnych odwiedzin, tajnych briefingów i są oparte na codziennych kontaktach, pamiętając o przestrzeganiu najważniejszego punktu umowy, a więc wprowadzaniu najwyższych możliwych standardów ochrony danych osobowych. Dyrektor zaznaczył, że powołano urzędnika zajmującego się ochroną danych osobowych. Podejmowanie tego typu działań miało istotny wpływ na zwalczanie terroryzmu w kilku przypadkach.

Dyrektor zaznaczył, że umowa o współpracy z USA jest wdrażana w sposób zadowalający. W 2010 r. przekazanych zostało 4 tys. informacji, które przyczyniły się do zwalczania terroryzmu. Od 2002 r. funkcjonuje umowa nt. wymiany danych osobowych między Europolem a USA. W Europie mieszkają rezydenci z USA (9). Dyrektor powiedział również, że umowa TFTP jest jedną z 11 zawartych umów. Dodatkowo podpisano 21 umów strategicznych z partnerami z krajów trzecich, tj. Kanada, Australia, Turcja, Ukraina, a także z Interpolem, z agencją OLAF, EBC i Eurojustem. W październiku 2010 r. rozpoczęła się także pierwsza runda negocjacji Eurojustu z Federacją Rosyjską nt. podpisania dwustronnej umowy.

Posłowie zabierający głos w dyskusji poruszali następujące kwestie:

- wstępne wnioski nt. dotychczasowej realizacji umowy oraz zakres przeglądu umowy: jak głębokie będą zmiany po przeglądzie i w jakim zakresie przegląd doprowadzi do konkretnych zmian oraz czy wnioski z przeglądu można będzie zweryfikować,
- porozumienie z Federacją Rosyjską – eurodeputowani wyrażali nadzieję, że takie porozumienie nie będzie dotyczyło przekazywania danych osobowych do Rosji, gdyż Rosja jest państwem skorumpowanym,
- dlaczego PE nie został zaproszony na posiedzenie KE ws. stworzenia wewnętrznego TFTP – obecnie nie ma europejskiego systemu wychytującego operacje finansowe powiązane z działalnością terrorystyczną (odpowiednika amerykańskiego TFTP). Parlament Europejski zobowiązał Komisję do utworzenia europejskiego TFTP w ciągu trzech lat od podpisania umowy,
- przyczyny blokowania wniosków o dostęp do danych i ich ekstrakcję przez agencje amerykańskie na terytorium USA przez urzędnika europejskiego,
- jakie państwa członkowskie byłyby ofiarami ataków terrorystycznych, gdyby nie wymiana danych z USA,
- czy udało się ograniczyć ilość danych zawartych w którymkolwiek wniosku, zgodnie z zapisem w umowie, że Europol będzie pilnował, aby ilość danych przekazanych stronie amerykańskiej była ograniczona do niezbędnego minimum,
- co zakłada porozumienie w przypadku różnic w interpretacji przepisów,

- jak dokładnie przeprowadzane są kontrole wniosków i kto definiuje kryteria,
- jaki procent informacji SWIFT został przekazany do USA,
- rola inspektorów i oficerów łącznikowych Europolu,
- elementy porozumienia strategicznego,
- dlaczego była taka duża liczba kandydatów na stanowisko.

Odpowiadając na pytania przedstawiciel Komisji Europejskiej powiedział, że art. 13 umowy definiuje zakres informacji objęty przeglądem, a więc: a) liczbę udostępnionych komunikatów finansowych dotyczących płatności; b) liczbę przypadków, w których wskazówki zostały przekazane państwom członkowskim, państwom trzecim, Europolowi i Eurojustowi; c) wdrożenie i skuteczność umowy, w tym stosowność mechanizmu przekazywania informacji; d) przypadki, w których informacje zostały wykorzystane do prowadzenia dochodzeń w sprawie terroryzmu lub jego finansowania, zapobiegania tym zjawiskom, ich wykrywania lub ścigania; e) zgodność z wymogami ochrony danych określonymi w niniejszej Umowie.

Powiedział, że KE ma zamiar przedstawić ramy techniczne odpowiednika systemu amerykańskiego w Europie przez 1 sierpnia 2011 r. Ponadto dodał, że nie może odpowiedzieć na ww. pytania przed dokonaniem przeglądu umowy.

Jeśli chodzi o pytanie dotyczące liczby kandydatów na stanowisko urzędnika to przedstawiciel KE powiedział, że nazwisko wybranej osoby zostanie podane do wiadomości publicznej po zatwierdzeniu tego nazwiska przez USA.

Dyrektor **Wainright** powiedział, że przedstawione podczas posiedzenia dane dotyczą jedynie dwustronnej wymiany danych z Europolem, natomiast wymiana informacji z USA odbywa się codziennie. Podkreślił ponadto, że przeprowadzane są testy dotyczące niezbędności uzyskiwania konkretnych informacji. Dyrektor powiedział również, że w ciągu miesiąca przekazanych zostało w ramach porozumienia SWIFT 90 mln informacji a 4 tys. informacji w 2010 roku, zgodnie z umową z USA.

W kwestii porozumienia Europolu z Rosją, dyrektor powiedział, że dotychczas nie ma jeszcze porozumienia operacyjnego i żadne dane osobowe nie zostaną przekazane do Rosji. Przypomniał jednak, że w 2007 roku podjęta została przez Radę decyzja nt. rozpoczęcia procesu ws. zawarcia porozumienia nt. ochrony danych osobowych. Porozumienie musi zostać zawarte a Rada o tym zdecyduje. W maju 2010 r. UE i Rosja zgodziły się, co do wzmocnienia współpracy w walce ze zorganizowaną przestępczością i terroryzmem i powtórzyły konieczność podpisania porozumienia operacyjnego pomiędzy Europolem i

Rosją, zapewniającego odpowiedni poziom ochrony danych osobowych obywateli. UE i Rosja zgodziły się również, co do wzmocnienia współpracy w walce z terroryzmem, zwłaszcza w odniesieniu do procesów radykalizacji, rekrutacji, finansowania i ochrony infrastruktury krytycznej.

Opracowali:

dr Magdalena Skulimowska

Wojciech Kuźma